

Mivel a Magyarországon lévő keleti műtárgyanyag szignifikáns részét a Hopp Múzeum őrzi, a múzeum és gyűjteményei történetének, a gyűjteményt gyarapító adományozók, gyűjtők és tudósok munkásságának felderítése megvilágítja a hazai keleti műgyűjtés történetének nagyobb részét, és hozzásegít azoknak a kérdéseknek a vizsgálatához, amelyek túlmutatnak a múzeum egyedi történetén. Ilyenek: a műtárgyak Európába / Magyarországra / múzeumba kerülésének útjai, a keleti műgyűjtés hazai (és európai) korszakai, valamint motivációja az egyes időszakokban, továbbá a keleti művészet hazai megismerésének módjai és recepciójának szakaszai. Ezen kutatások alapjai a múzeumi alapfeladatoknak elválaszthatatlan részei, de a pályázatban foglalt része és formája érdemben meghaladta jelenlegi lehetőségeinket a múzeumon belül.

Előzmények: a munka még a kilencvenes évek közepe előtt megkezdődött. Az előzetes felmérések összefoglalásának tekinthető a Ráth György Múzeumban megrendezett *Keleti műgyűjtés Magyarországon, a Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Művészeti Múzeum gyűjteményeinek tükrében* című kiállítás (megnyílt 1997-ben; ma is működik, mint állandó kiállításunk). 1998-tól OTKA támogatással folyt a kutatás (T 025 755 sz. program – 2001-ben a zárójelentést maximális pontszámmal fogadta el a zsűri). Ez a munka folytatódott 2002–2005 között, a jelen program keretében. Ennek megfelelően a *pályázat célja* volt: a különféle típusú dokumentumok további összegyűjtése és elemzése révén folytatni a magyarországi keleti műgyűjtés történetének és művelődéstörténeti összefüggéseinek feltárását, a Hopp Múzeum műtárgyaiból és gyűjteményeiből kiindulva és szélesebb összefüggésben vizsgálva. Ezért

1.) Folytatódott az *anyaggyűjtés*, a *gyűjtőkre* és *korábbi gyűjteményekre*, azaz a Hopp Ferenc Múzeum anyagának eredetére vonatkozó további adatok / dokumentumok összegyűjtése és feldolgozása, a múzeum Adattárán kívül az Iparművészeti Múzeum, a Szépművészeti Múzeum, a Néprajzi Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria Adattárában, könyvtárakban stb.. Ez a múzeumalapító Hopp Ferenc, továbbá Csapek Károly, Felvinczi Takács Zoltán vagy például Zajti Ferenc esetében elsősorban eddig lappangó dokumentumok megtalálását és feltárását jelentette, a többi esetben valóban anyaggyűjtést. Az iratok, sajtóközlemények, jegyzékek stb. másolatai – további rendezés után – a Hopp Múzeum Adattárába kerülnek.

2.) *Publikációvá* érett több kisebb résztema (az eddig megjelentek és a közlésre már elfogadottak jegyzéke mellékelve a bibliográfiában). Elkészült egy PhD-értekezés, Fajcsák Györgyi munkája, *Keleti tárgyak gyűjtése Magyarországon, kitekintéssel Kínára, a 19. század elejétől 1945-ig, a Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Művészeti Múzeum tárgyainak tükrében* címmel. A kutatás súlypontja a kínai műtárgyak gyűjtése volt; az értekezés foglalkozik a kínai művészet hazai recepciójával is; és ötven műgyűjtőről külön anyag is található benne. Művét Fajcsák Györgyi sikerrel védte meg 2005-ben. Munkája természetesen túlnőtt ezen támogatott kutatás keretein; témavezetője Sinkó Katalin volt.

3.) További lényeges munkák vannak folyamatban, illetve várják a megjelenés lehetőségét. Kéziratban van Bincsik Mónika könyve: *MAKI-E, 19. századi japán lakkművészet a Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Művészeti Múzeum gyűjteményéből* című kötete, amelyben a lakktárgyak gyűjtéstörténete a feldolgozás egyik fontos szempontja volt. Bincsik Mónika PhD-értekezését írja, a japán tárgyak gyűjtéstörténetéből. Az egyes gyűjtők tevékenységének feldolgozása, továbbá a tágabb gyűjtéstörténeti, kultúrtörténeti összefüggések felvázolása mellett tárgyalja a magyarországi Japán-recepció kialakulását, ennek módosulásait, a japonizmus történetét. Ez a munka is túlmutat az eredeti terveken (témavezetője szintén Sinkó Katalin). További tanulmányok megírása mellett folyamatban van a múzeum bibliográfiájának, továbbá a Magyarországon megrendezett keleti művészeti kiállítások jegyzékének és bibliográfiájának összeállítása is. Előzetes felmérés után feldolgozásra vár az eredeti Hopp-leltárkönyv.

4.) Az adatbázis-építés során feltáró (rész-)adatbázisok készültek a *Hopp-hagyaték szöveges dokumentumaiból*. Ez az anyag főként Hopp Ferenc levelezését tartalmazza: fennmaradt 450 hosszabb-rövidebb levél, amelyeket Hopp Ferenc írt másoknak, kb. 400 db levél, amelyeket neki írtak – a nagy szám ellenére nemigen akad köztük válaszlevél meglévő levélre; mégis nagyon érdekesek. Vannak továbbá számlák, üzleti levelek, névjegyek és más aprónyomtatványok, prospektusok, a világ körüli utazások dokumentumai, Hopp Ferencnek dedikált könyvek stb., összesen mintegy 1500 tétel az a Hopp Múzeum Adattára, illetve Könyvtára leltárában. A levelek mindenegyed oldaláról és a további dokumentumok válogatott darabjairól jó minőségű digitális fényképek készültek (1800 db). Ezen felül Hopp Ferenc gót betűs, kézírásos, német nyelvű leveleinek szövegéből latin betűs, digitalizált változat készült összesen mintegy huszonhárom szerzői ív terjedelemben (a digitalizálás munkáját német szakos nyelvész doktorandusok végezték el – ebből tíz szerzői ív terjedelmű részt más pályázati forrásból fizetett meg a múzeum). Elkészültek a mutatózáshoz alkalmas lajstromok is. Ez az adatbázis a további kutatás mellett a dokumentumok publikálásának is alapjául szolgál – természetesen szerkesztett formában, bevezető tanulmánnyal kiegészítve, mutatózva. – A digitális dokumentumanyag a négy db mellékelt CD-n áttekinthető, JPG-formátumú nézőképek, RTF-formátumú szövegfájlok, valamint Excell-táblázatok formájában. (Az eredeti anyagot tartalmazó CD-k leltári száma a múzeum Adattárában: Ad/5316.1-2006-tól Ad/5316.3-2006-ig, Ad/5317.1-2006-tól Ad/5317.52-2006-ig, mutató és jegyzékek Ad/5318.1-2006-tól Ad/5318.3.52-2006-ig, az átírt szövegek CD-jének jelzete Ad/5319-2006, kinyomtatott változatuk két mappájáé Ad/5320.1–2-2006.)

Megjegyzések (a kutatás adatainál a program nem fogadta el az alábbi kiegészítő megjegyzéseket, mert az alapkérdésekre igen választ adtam):

1.) A négy év alatt a szerződést eredetileg megkötő személyek vettek részt a kutatómunkában. 2003-ban azonban a múzeumban átalakultak a személyi viszonyok. Ferenczy Mária sinológus – a pályázat elnyerésekor még a Hopp Múzeum vezetője – nyugdíjba ment, majd több hónapos betegség után részmunkaidős kutatóként dolgozik tovább a múzeumban; a múzeum új igazgatója pedig korábbi munkatársa, Renner Zsuzsanna indológus lett – mindez náluk erősen befolyásolta a kutatásra fordítható szabadidő mennyiségét.

A szerződés megkötésekor még nem tudtuk megnevezni azokat – az egyéb megbízás keretében foglalkoztatandó – személyeket, akikkel egyes részfeladatokat el kívántunk végeztetni, mert erre csak a harmadik és a negyedik évben kerülhetett sor, a következőképpen: anyagrendezést végzett Czugéber Kriszta egyetemi hallgató, hagyományos (korábban készült) cédulaanyagot vitt számítógépre Buslig Szonja sinológus PhD-hallgató, a Hopp-levelek latin betűs digitális szövegre való átírását végezte Fekete Ágnes, Hornyákné Huber Ágnes, Komáromy András és Stefanovits Péter német szakos nyelvész PhD-hallgatók és Kozári Monika történész. Barátságból ebben a munkában segített Dr. Csongor Barnabás is.

2.) A támogatási időszakban a támogatási összeg a kezdeti, a szerződésben rögzített összeghez képest *csökkent* (2004-ben 14 %-kal, 2005-ben 10 %-kal), ezért legnagyobb sajnálatunkra az eredeti tervekkel ellentétben – honorálási lehetőség híján – az úgynevezett Hopp-leltárkönyv feldolgozására nem kerülhetett sor, csak előzetes felmérés, előtanulmányok történtek. Nagyon sajnáljuk az elvonásokat, ezen felül azért is, mert nagyon sok segédmunkát is magunknak kellett elvégeznünk ahhoz, hogy a tervezett Hopp-okmánytárhoz a digitális anyag használható formába kerüljön. Ugyanis amíg a fotózandó dokumentumok kiválogatása, majd a fotók azonosítása kutatói feladat, addig például a fényképésznek való asszisztáláshoz,

az 1800 fotó lajstromainak elkészítéséhez és rendezéséhez tetemes mennyiségű segédmunka is tartozik, és ezt el kellett végeznünk magunknak ahhoz, hogy ezt a dokumentációt most letehesük az asztalra.

3. Az anyagiak felhasználása terén külön ki kell emelnem, hogy a támogatásból *készletbeszerzés* címén megvásárolt külföldi kiadású szakkönyvek pótolhatatlan segítséget jelentenek: csupa olyan kiadvány, amelyek nélkül ma már nem lehetne korszerűen, újra meghatározni a múzeum műtárgyait, ennek hiányában pedig nem lehetne nemzetközi színvonalon publikálni a gyűjtéstörténeti kutatásokat sem, ezen könyvek beszerzése azonban meghaladta mind a múzeumi költségvetés, mind nemzetközi kiadványcserénk kereteit. A könyvek megtalálhatók a Hopp Múzeum Könyvtárában (27.686–27.688, 27.891, 27.892, 28.157, 28.161–28.164, 28.188, 28.230, 28.259, 28.339, 28.340, 28.451–28.455, 28.578–28.585, 28.757, 28.758, 28.800–28.818, 28.848 számok alatt), és természetesen továbbra is szolgálják a kutatók munkáját, valamint olvasóink – művészek, tanárok, egyetemi hallgatók, műgyűjtők stb. – érdeklődésének kielégítését.

Melléklet: 4 db CD:

1. korong: Nézőképek I. /Dokumentumok Hopp F. hagyatékából, digitális fényképeken/
2. korong: Nézőképek II. /Dokumentumok Hopp F. hagyatékából, digitális fényképeken/
3. korong: Nézőképek III. /Dokumentumok Hopp F. hagyatékából, digitális fényképeken/
4. korong:
  - A) Információk a lajstromok használatához (Olvass_el.rtf)
  - B) Hopp Ferenc leveleinek latin betűs, digitális szövege
  - C) Lajstrom Hopp Ferenc leveleinek latin betűs, digitális szövegéhez (kereső a dokumentumok leltári száma szerint)
  - D) Lajstromok a nézőképekhez (a dokumentumok leltári száma, illetve a CD-k tartalma szerint)
  - E) Mutatvány a feltáró adatbázisból (Excell formátumban)